Watermanagementcentrum Nederland
Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW)

Droogtemonitor

3 september 2019 / nummer 2019-10

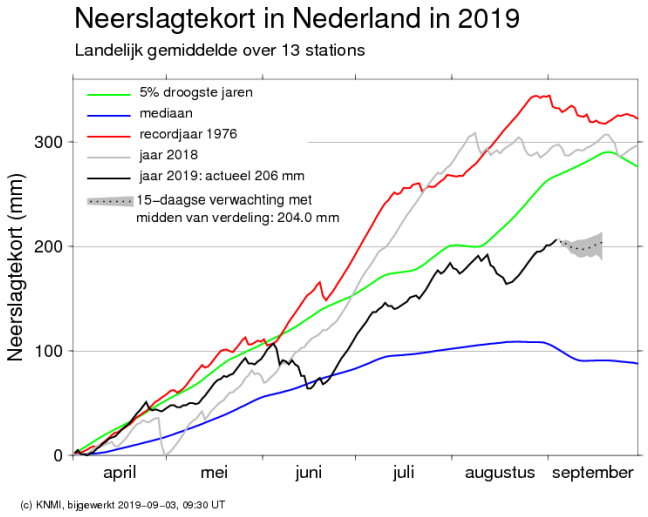
Grondwaterstanden zandgronden onveranderd laag, Maasafvoer daalt

Ondanks de neerslag van de afgelopen weken is met name in het oosten en zuiden van Nederland en in delen van Zeeland nog steeds sprake van droogte. Grondwaterstanden blijven op veel plaatsen te laag. Door de neerslag die af en toe valt stabiliseert de situatie, maar van herstel van grondwaterstanden is nog geen sprake. In een aantal gebieden, voornamelijk op de hoge zandgronden, staan natuur en landbouw onder druk. Deze gebieden zijn afhankelijk van neerslag en grondwater en kunnen niet uit de grote rivieren en kanalen van water worden voorzien.

De afvoer van de Maas is langzaam aan het dalen. Op dit moment is de afvoer ongeveer 20 m^3/s. De verwachting is dat de afvoer zich de komende week zal stabiliseren rond dit niveau. In een gemiddeld jaar is de afvoer van de Maas in september ruim 60 m^3/s.
Bij een afvoer van minder dan 25 m^3/s (criterium LCW) kunnen in de zomer serieuze watertekorten optreden omdat dan de watervraag voor onder andere de landbouw en de natuur hoog is. In september is de watervraag een stuk lager, waardoor de gevolgen van de lage Maasafvoer op dit moment beperkt zijn.
De gevolgen van de lage waterstand van de Maas zijn vooral merkbaar voor de scheepvaart. Door Rijkswaterstaat en de waterschappen worden maatregelen getroffen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

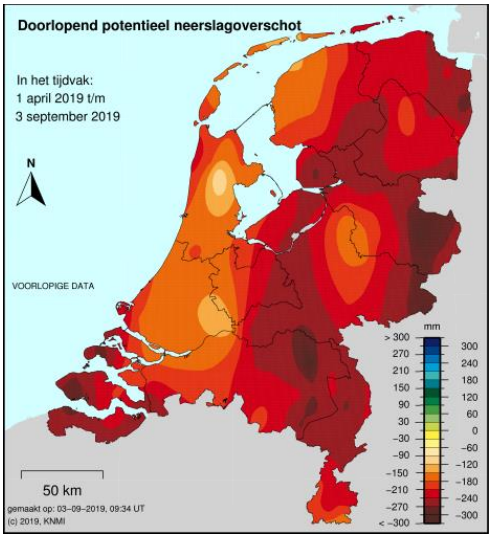
Weer
De komende week is sprake van een westelijke stroming waarbij af en toe storingen over zullen trekken. De meeste neerslag, circa 20 mm, valt in het noordelijk deel van de stroomgebieden van Rijn en Maas. In het zuidelijke stroomgebied van het Maas is dit 10 tot 15 mm en in het zuidelijk stroomgebied van de Rijn 5 tot 10 mm.
De temperatuur blijft de komende week onder het langjarige gemiddelde van 20°C. Op de lange termijn zien we temperaturen die rond normaal voor de tijd van het jaar liggen. Ook neerslaghoeveelheden zullen naar verwachting niet afwijken van normaal.

Landelijk gezien is het neerslagtekort 206 mm. Dat is meer dan het langjarig gemiddelde voor eind augustus (ca. 100 mm), maar aanzienlijk minder dan in 2018 (ca. 300 mm). In de komende twee weken zal het neerslagtekort naar verwachting niet meer toenemen, omdat er meer neerslag zal vallen en de verdamping afneemt.

Figuur 1. Landelijk gemiddeld neerslagtekort op 3 september 2019. Bron: KNMI

Het neerslagtekort vertoont over het land grote verschillen (figuur 2). In het oosten, met name in Twente en Oost-Gelderland, is het neerslagtekort het grootst, ca. 300 mm.

Figuur 2. Doorlopend potentieel neerslagoverschot, 3 september 2019. Bron: KNMI

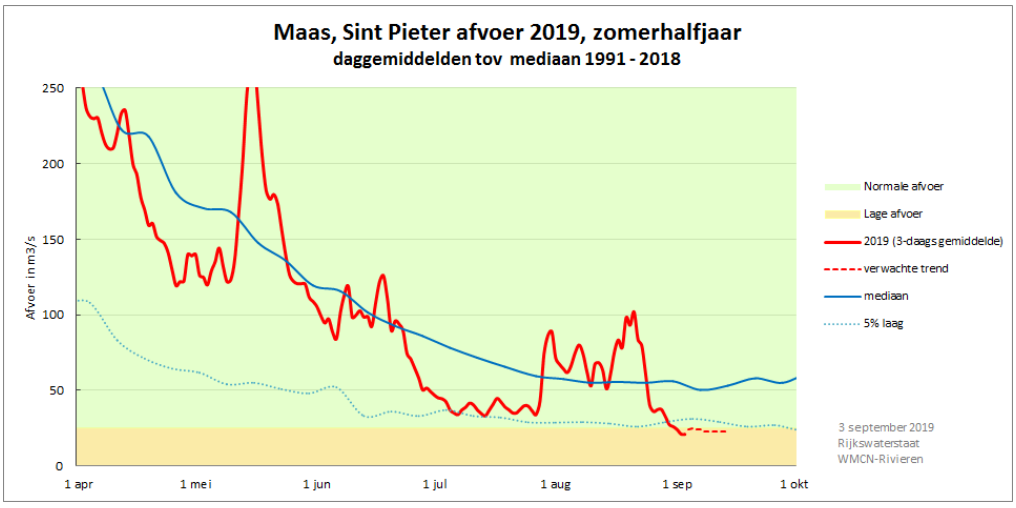

Figuur 3. Gebieden die in de huidige situatie water ontvangen uit het hoofdwatersysteem. Naar de wit gekleurde gebieden kan geen water uit Rijn of Maas worden aangevoerd.

Rijn en Maas

De afvoer van de Rijn bij Lobith vertoonde afgelopen week (dinsdag) een kleine afvoerpiek (circa 1850 m3/s). Deze verhoging was het gevolg van neerslag in de Alpen van ruim een week geleden. Inmiddels is de afvoer weer gedaald. Momenteel bedraagt de afvoer bij Lobith circa 1430 m^3/s, met een waterstand van 8,20 m+NAP. Dat is lager dan gemiddeld voor deze tijd van het jaar (ca. 1800 m3/s). De komende week zal de afvoer geleidelijk verder dalen tot 1325 m3/s. De afvoer blijft hoger dan het LCW criterium voor de maand september (1000 m3/s). Van watertekorten is dus geen sprake.

De afvoer van de Maas bij Sint Pieter is op dit moment ongeveer 20 m^3/s (driedaags gemiddeld). In het stroomgebied van de Maas is de afgelopen week weinig neerslag van betekenis gevallen (1-2 mm gemiddeld over het stroomgebied). Ook in de komende week wordt voor het Maasgebied weinig neerslag verwacht. De afvoerverwachting voor de komende week is min of meer stabiel met een licht dalende trend.
Bij een afvoer van minder dan 25 m^3/s (criterium LCW) kunnen in de zomer serieuze watertekorten optreden omdat dan de watervraag voor onder andere de landbouw en de natuur hoog is. In september is de watervraag lager, waardoor de gevolgen van de lage Maasafvoer op dit moment beperkt zijn.

Figuur 4. Maasafvoer zomer 2019. Bron: WMCN

Hoge gronden en Zeeland (de witte gebieden in figuur 3 en Oost Brabant)
In de gebieden waar geen of beperkte wateraanvoer uit het hoofdwatersysteem mogelijk is, zijn de gevolgen van het neerslagtekort (2018 en 2019) duidelijk merkbaar. Dit geldt met name in Twente en de Achterhoek, maar ook in het zuiden van Brabant, Limburg en Zeeland. De grondwaterstanden zijn laag en herstel van grondwaterstanden en de beekafvoeren vraagt om een lange nattere periode .
Op de hoge zandgronden melden waterschappen dat de natuur en de landbouw in een aantal gebieden door de droogte sterk onder druk staan. Deze gebieden zijn afhankelijk van neerslag en kunnen niet uit de grote rivieren en kanalen van water worden voorzien. Om de natuur te beschermen hebben de waterschappen op de hoge gronden onttrekkingsverboden uit oppervlaktewater ingesteld. In enkele gevallen zijn ook onttrekkingsverboden uit grondwater ingesteld. Maatregelen om het (regen)water zoveel als mogelijk vast te houden zijn vooral op de hoge gronden en in Zeeland van kracht. Dergelijke maatregelen al sinds de zomer van 2018 van kracht.

Specifieke maatregelen Maasstroomgebied
Het beschikbare water van de Maas wordt zo optimaal mogelijk verdeeld. Maatregelen zijn gericht op het zoveel mogelijk op orde houden van de waterpeilen op de kanalen.
De volgende maatregelen zijn ingesteld:

Scheepvaart:
- Voor schepen geldt een schutbeperking. Om de hoeveelheid water die verloren gaat bij het schutten van schepen in sluizen te verminderen, geldt er een beperkt schutregime. De maximale wachttijd voor de scheepvaart kan oplopen tot 4 uur.
- Diepgangbeperking Zuid-Willemsvaart Maastricht. In verband met de waterstandsverlaging in de Zuid-Willemsvaart beneden sluis Bosscherveld geldt een diepgangbeperking van 2,20 m (i.p.v. 2,50 m) voor sluis Bosscherveld. Schippers dienen hier rekening mee te houden.
- Waar mogelijk zijn bij sluizen pompen ingezet om het water dat via het schutten van de sluizen verdwijnt, weer terug te pompen om het opnieuw te kunnen gebruiken.

Maatregelen gericht op natuur en grondwaterherstel:
- Ten behoeve van het grondwaterherstel en het vasthouden van water zijn op verschillende stuwen van de Maas schotbalken geplaatst. Door de lage wateraanvoer is de gewenste extra opzet van het peil nu tijdelijk niet mogelijk.
- Vistrappen bij stuwen worden deels gesloten. Door de zeven vistrappen bij de Maas-stuwen deels te sluiten, wordt het peil op de stuwpanden van de Maas zoveel mogelijk gehandhaafd. Het deels sluiten van de vistrappen heeft geen nadelige gevolgen voor de visstand, omdat er in deze periode van het jaar geen vistrek plaatsvindt.
- Waterschappen hebben specifiek aandacht voor het peilbeheer voor de kwetsbare natuurgebieden. Voor de attentiezones van de hoogveengebieden (Groote Peel en Deurnsche Peel) wordt water vanuit de Maas aangevoerd.

Verzilting
De chloridegehalten in de grote wateren zijn in het algemeen normaal voor de tijd van het jaar. Alleen in het kanaal Gent-Terneuzen is sprake van verhoogde waarden als gevolg van beperkte voeding vanuit Vlaamse rivieren. Het chloridegehalte in het IJsselmeer nabij Andijk ligt momenteel op ongeveer 95 mg/l, ruim onder de waarde van 150 mg/l die voor de productie van drinkwater van belang is.

Watertemperatuur en waterkwaliteit
De watertemperatuur van zowel de Rijn als de Maas is in de afgelopen dagen gedaald tot circa 21 °C. Naar verwachting zal de watertemperatuur de komende week verder dalen. Er zijn diverse waarnemingen van blauwalgen en botulisme in Nederland en op enkele locaties geldt een negatief zwemadvies. Zie hiervoor zwemwater.nl.

Scheepvaart
Door de geringe wateraanvoer vanuit Vlaanderen geldt op het kanaal van Gent naar Terneuzen voornamelijk bij laagwater (Westerschelde) een schutbeperking. In verband met de verminderde

Maasafvoer zijn de wachttijden bij de verschillende sluiscomplexen toegenomen. Op de Zuid-Willemsvaart is bij Maastricht sprake van een vaardieptebeperking.
Rijkswaterstaat verzorgt informatievoorziening over de minst gepeilde diepten via vaarweginformatie.nl.

De volgende Droogtemonitor verschijnt wanneer er (noemenswaardige) veranderingen in de droogtesituatie optreden.

Colofon

Dit bericht is opgesteld door de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW), onderdeel van het Watermanagement Centrum Nederland. De informatie in dit bericht is afkomstig van Rijkswaterstaat, de waterschappen en het KNMI.
Contact: wmcn-lcw@rws.nl. Voor persvragen: 06-15182130.